

Javan is de bewezen uitbreiding van zijn vindingen. Van de peripetie, hoe de tijdige en er afstand

g- en een zeer goed al van den eer edelen, taal van de huis- gesproken; als zelf-

dat was er Galliers, ja, die uit en terwijl de hooge koos men volkszang kreeg zulk bestaand den

ook die tijd, maar richte, oude reeds met poëzie en

op in, die

het woord et gevoel het woord dit is van

men vroe- et denken de Midde- voelsleven tend leven

de wijze erig, onze wat nog v, de taal omulieren jkt met de terstond, aan zoet- zie h.v. oit be hoorde bij dat ken, maar t proza is, enten be-

ook, dat t proza en gekomen, kwam van dicht be- mijbel. en natu- ren in maat ns den ge-

zaak bij. iteit hoort was kunst- t poëtisch beurtentis, t zou vort gevoel in a verheer- beeld zou de geboon-

h op het verhevene de hymne at in het eemt ook hen vorm t anders, olving van

dan ook, even ters gewoon olving te- derichter, orm voor-

torie, dat en werden evene, tot

us heb- aan maat t oorzaak daardoor et hebben

arin, dat u leest. voorrecht eden op een klerk oorlas of

in hooren zou oud- a gehad, de hand- t slechts schaffenen. ingen op t, zich in geheugen

genis niet

zoo heel ken. De fen leest maat en bewaren, ek. We er, maar

hebben ze in onze boeken. Men roept niet meer iemand die ons voorleest of voorzingt, maar slaan in de eenzaamheid ons boek op en genieten.

En daar nu de Roman, gelijk wij die kennen, zich niet in de middeleeuwen, maar in den nieuweren tijd ontwikkeld heeft, verviel elke aanleiding voor de Roman, om een vorm van uitdrukking te zoeken, die bij haar wezen niet paste, en zoo is het gekomen, dat terwijl de romance aanvankelijk nog op maat en rijm was, onze tegenwoordige roman dien band heeft afge- worpen, en zich beweegt in het artistieke proza.

Eeredienst.

LXVII.

De uitwerking in de predicatie, van de eens gekozen en onderzochte stof, kan niet onder den Eeredienst besproken worden. Over die uitwerking spreidt de Predikante haar licht, of gelijk men veelal zegt, de Homiletiek. Wat hier daarentegen wel aan de orde komt, is de keuze van de te behan- delen stof.

Is die keuze liturgisch van gewicht? Zoo ze van gewicht is, houdt dan de kerk die keuze aan zich, of wel laat ze die aan den prediker over? En zoo dit laatste, bindt hem al dan niet een regel, die uit den aard en het wezen der Bediening voortvloeit?

De eerste vraag is in zeker opzicht geen vraag. Voor wie nauw toeziet is niets onverschillig. Voor het goed schikken van de meubelen in een vertrek, heeft de plaats van elk meubelstuk betekenis; en van wat ge schrijft, is bijna van niet één woord te zeggen, dat de plaats, die het in de zinsne- inneemt, er niets toe doet. In dien scher- pen zin is er dan ook in de liturgie niets dat niet tot op zekere hoogte betekenis heeft, en kan uit den aard der zaak ook de keuze van de stof der predicatie, voor het geheel van den dienst niet onverschillig zijn.

Toch valt niet te ontkennen, dat in de oogen van niet weinigen deze keuze door niets behoeft bepaald te worden; dat elke tekst goed is; en dat uit dien hoofde, de keuze van stof en tekst, enkele feestda- gen nu uitgezonderd, geheel aan het vrije spel moet worden overgelaten.

Zelfs zijn er onder de overgeestelijke lieden niet weinige die oordeelen dat dit vrije spel van tekstkeuze, daarom te minder mag gebonden worden, omdat elke band van dien aard de werking van den Hei- ligen Geest belemmeren zou. Liefst stelt men het zich dan voor, dat de Heilige Geest, de behoefte der gemeente door- ziende, van week tot week den prediker, zonder dat hij het zelf merkt, zou leidt, dat hij, zonder te weten waarom, juist zulk een tekst kiest, als best bij de behoefte der Gemeente past. De keuze van tekst wordt dan wel van belang geacht, en wordt liturgisch als volstrekt niet onverschil- lig beschouwd. Alleen maar, de Heilige Geest zelf wordt dan Liturg, en doet de beste keuze, en brengt er ongemerkt den prediker toe, om juist dien tekst te nemen, dien de Heilige Geest gekozen had.

Nu versta men ons wel, dat we de moge- lijkheid van zulk een gang van zaken in het minst niet betwisten. Het is voor ons aan geen twiifel onderhevig, dat God de Heilige Geest geheel de Gemeente door- zoekt, haar geestelijke nooden kent, en ook met volkomen zekerheid weet, welke predicatie op elk gegeven oogenblik voor de Gemeente het doeltreffendst is. En evenmin betwijfelen we, of de Heilige Geest wel beschikt over de middelen, die noodig zouden zijn om den prediker juist dien tekst indachtig te maken, en al weet hij zelf niet hoe het komt, juist bij dien tekst zijn keuze te bepalen. Onzerzijds hier perken aan de alwetendheid of algomendheid van den Heiligen Geest te willen stellen, is kortweg ongerijmd. Zelfs gaan we verder, en stemmen toe, dat er in de dagen der pro- fete en der apostolische leerwerkzaamheid zulk een rechtstreekse leiding zeer stellig bestaan heeft. Ja, we aarzelen niet om aan te nemen, dat ook nu nog bij de predicatie de keuze van meer dan één tekst, veel meer aan de leiding van den Heiligen Geest, dan aan de wijsheid van den prediker te danken was.

Zelfs meent zich hierin iets van wat onze vaders noemden „Gods bijzondere voor- zienigheid“ ten dienste van zijn uitverko- renen. Meer dan eens toch moet het voor, dat een uitverkorene het bedehuis oeder den indruk verlaat, „dat de tekst voor hem was“, en dat hij zich niet ontworstelen kan aan de rijke overtuiging, dat God den prediker zoo bestuurd heeft, dat hij juist die stoffe moest behandelen, en ze op die wijze moest behandelen, opdat zijn ziel op bijzondere wijze zou worden toegesproken, en zijn hart op buitengemeene wijze zou worden geraakt.

Maar al aarzelen we niet, dit zelfs zeer ver te drijven, toch volgt hieruit nog geenszins, dat de kerk en de prediker het nu ook als regel zullen beschouwen, dat zij de keuze van tekst aan zekere soort inge- ving of verborgen leiding hebben over te laten.

Dit zou alleen dan waar zijn, indien ons dat alzoa aangezegd was. Is ons daarente- gen niets desaangete aangezegd, dan gaat ook hier de algemeene regel door, dat we, als denkende wezens, bij het ver- richten van elken arbeid ons rekenschap hebben te geven van de keuze, die we bij dien arbeid doen, en dat die keuze door redelijk beleid moet bepaald worden.

Wie een huis zal bouwen, mag niet zeg- gen, of men eerst het dak zal nemen, en dan de zijmuuren, en daarna het fundament, is een keuze, die ik aan het vrije spel overlaat. Nieu, wie bouwen gaat, is ver- plicht zich af te vragen, in wat redelijk

verbaad de verschillende deelen van het huis tot elkander staan, en dienovereenkomstig moet hij bouwen. Eerst het fundament, dan de zijmuuren, en dan eerst het dak.

God zelf gaat niet anders te werk. Hij geeft eerst de zaadkorrel, dan de halm, dan de aare; en dat steeds in deze volgorde. Nu dient de prediking om ons te bou- wen, te stichten. Wie tot dat werk geroe- pen is, behoort dus na te denken over de volgorde, waarin de verschillende deelen van dien bouw op elkander volgen moeten, en dan alleen zou hij hiervan ontslagen zijn, zoo hij een belofte of toezegging had, dat niet hij te kiezen had, maar dat God kiezen zou voor hem.

En overmits er nu zulk een belofte of toezegging niet bestaat, moet door ons wor- den aangenomen, dat ons redelijk beleid ook hier de keuze te bepalen heeft, en dat onder geen enkel opzicht die keuze als onverschillig kan worden beschouwd.

Is er nu keuze te doen, dan komen we in de tweede plaats aan de vraag toe: Wie zal die keuze doen? De kerk of de predi- ker zelf?

Te dien opzichte nu gaat het in onze kerken dusver half om half. In de mor- genbeurten blijft de keuze aan den predi- ker, in de namiddag- of avondbeurten bepaalt de kerk, dat de Catechismus zal worden gepredikt. Waar dan nog bij komt, dat in de dusgenaamde lijdens- weken, op feestdagen enz. althans eenige be- paling omtrent de te behandelen stof ge- geven is. In grote steden ging men hierbij vaak zelfs zoover, dat men alle lijdens- en feestteksten in geregelde orde en zeer precies aanwees. En wel is voor biddagen, Oudejaarsavond enz. geen bepaalde tekst voorgeschreven, maar ook dan wil de kerk toch, dat er bij zulke gelegenheden stoffen zullen behandeld worden, die op die ge- legenheden en die dagen betrekking hebben.

En wel is er in andere Gereformeerde kerken, met name in die van Schotland, tegen veel van die bepalingen geroeerd, en heeft die oppositie, als vrucht van de lezing van Schotsche schrijvers, ook hier te lande niet zelden weerklink gevonden; maar over het algemeen mag men toch zeggen, dat de gemeente hier te lande op al zulke dagen rekent op een predicatie, die met de gelegenheid dier dagen rekening houdt. In elk geval staat vast, dat de Catechismus- prediking niet aan de vrije keuze van den prediker is overgelaten. Ze is kerkelijke regel en kerkelijk voorschrift.

Hiermede nu is het beginsel beslist, dat ook de Kerk ten deze zeker zeggenschap kan doen gelden, en dat onbeperkte vrij- heid door geen prediker kan worden ge- eischt.

Hierop afgaande hebben enkelen dit nog verder pogen door te zetten, en zoeken in te voeren, wat men noemt een kerkelijk jaar. Daaronder wordt dan verstaan, dat de geheele stof der prediking naar den loop der maanden in zekere hoofdrubrieken wordt ingedeeld. In November en half Decem- ber de dusgenaamde Advents-predicatie, d. i. de predicatie over de profete aange- gaande de komst van den Messias, in ver- band met de behoeften aan het Heil, die zich in het hart van den zondaar openbaren. In de tweede helft van December de Kerst- verhalen. In Januari Johannes de Dooper, de Doop van Jezus, de Verzoeking, en zijn openlijk optreden. In Februari tot aan de Lijdenspredicatie over Jezus openbaar leven. Dan de Lijdenspredicatie zelf tot aan Paschen. Na Paschen tot aan Pinksteren de verschijningen. En dan na Pinksteren eerst de Handelingen, en na de Handelin- gen de onderscheiden stukken der waarheid en de Apocalypse, tot men in November weer aan den Advent toe is.

Er zijn dan ook kerken buitenslands, waarin daaromtrent aanwijzingen en voor- schriften bestaan, maar ten onzent kennen we zulk een officieel kerkelijk jaar, in dien uitgebreiden zin, niet. Iets wat intusschen niet weg neemt, dat vele predikers zich bij hun keuze wel terdege door zulk een denk- beeld leiden laten. Voorschriften daarom- trent komen ons dan ook voor ongeraden te zijn. Dat bij de praectuur der Schrift zulk een vaste orde gevolgd wordt, is aan te bevelen, maar in de predicatie zou het te zeer den indruk van het verbergen Heil wegnemen. Het zou ons te veel terug doen leven in een voorbijgegaane historie, en ons niet meer rijk doen zijn in ons bezit.

Op heel andere wijze nog heeft men van de zijde der kerk de prediking pogen te binden, door de volgorde der Heilige Schrift als regel voor de prediking te stellen. Dat ging meer van de kerkeraden uit, of ook van de gezamenlijke predikanten. Men zag niet in, waarom men keuze doen zou. Was niet elk stuk der Schrift even leerrijk? Waarom zou dan een deel der Schrift worden overgeslagen? En waarom niet op de rij af alle hoofdstukken der Heilige Schrift achtereenvolgens voor de Gemeente behandeld?

Toch heeft men dit in dien krassen zin niet dan hoogst zelden, en slechts voor zeer korten tijd, doorgezet. Er kwam geen eind aan. Waar men met Genesis 1 begon, duurde het jaren en jaren, alvorens men aan het Nieuwe Testament, of ook zelfs maar aan de Psalmen of aan de Profeten toekwam. Het was, alsof men voor zijn middagmaal eerst lange maanden enkel broodprijst, daarna jarenlang enkel groenten, en ten slotte eerst, en dan weer voor jaren, enkel vleesch aan zijn gezin voorzette. Eerst jarenlang enkel historie, dan meer dan een jaar enkel Psalmen, dan jarenlang de Profeten, en zoo eerst, en dan weer voor jaren, enkel de Evangelien en de Brieven. Dat kon niet bevredigen. Het vermoede, Het bevorderde de stichting niet.

Dit inziende, heeft men toen zich bepaald tot de behandeling van een enkel boek, en de behandeling van dat enkele boek beperkt tot enkele beurten, liefst weekbeurten. Het werd dan een apart soort prediking,

waarbij men minder bedacht was op de geestelijke opvoeding der gemeente, dan wel op de vermeerdering van haar Schrift- kennis. Alras echter toonde het verloop van het gehoor bij zulke beurten, dat dit de gemeente niet toesprak. Het hield te lang op. Het dwong om te lang stil te staan bij deelen der Schrift, die het hart der gemeente niet toespraken, en het verwikkelde in allerlei uitlegkundige moeilijkheden, die voor de theologen, maar niet voor de gemeente van genoegzaam belang waren.

Van daar, dat toen de Bijbellezingen in zwang kwamen. Die toch waren ook wel aan een bepaald Boek gebonden, dat in geregelde volgorde behandeld werd, maar het ging vlugger. Men kon een heel hoofd- stuk in eens behandelen. Zoo kwam er perspectief in. Men liet liggen wat van minder belang was, en bepaalde zich tot de gewichtiger deelen van het hoofdstuk.

Toch zijn ook deze Bijbellezingen veelal weer in onbruik geraakt. Ze onttaarden van lieverlede in een soort lidmaten- catechisatie, terwijl allerlei uitgegeven handboeken de belangstellende leden der gemeente in staat stelden, om rustig en op hun gemak thuis hetzelfde genot der uitlegging en der toelichting te smaken.

Als resultaat van deze les der historie mag dan ook gezegd, dat deze wijze van prediking niet dan bij uitzondering aan het doel beantwoordt. Een brief van Paulus maakt hier een uitzondering op, omdat ze meest kort zijn, en geheel op de predicatie zijn ingericht. Doch het geregeld afhande- len van de Koningen, de Kronieken, of erger nog van Numeri en Leviticus, is met het doel der predicatie niet in over- eenstemming.

Het zal er ten onzent dan ook wel bij blijven, dat de gewone beurten, gelijk men ze noemt, vrije beurten blijven, en dat voor deze de keuze van stof aan den prediker zelve wordt overgelaten. Iets wat daarom te meer aanbeveling verdient, omdat bij de prediking de individualiteit van den predi- ker niet mag worden weggecijferd, en deze al te zeer gedrukt wordt, zoo men hem steeds de te behandelen stof voor- schrijft.

Voor Kootwyls Scholen.

Ingekomen bij Ds. J. H. HOUTAGERS: Door Ds. van Schelven, uit het huisbuis van de familie v. d. L. te Amsterdam f 5; van den heer Knottnerus te Oostwold f 2.50; van C. van S. Alkemadestraat No. 42, Rotterdam, f 1. In hartelijken dank ontvaagen.

D. HULLEMAN,

Penningmeester.

Uit de Pers.

Het kan niet ondienstig zijn, dit stuk van Dr. Hoedemaker uit de Gereformeerde Kerk hier op te nemen:

Men moet oud.

Het geheugen begint mij te begeven. Dit bleek gisterenavond, toen ik een bezoek bracht bij een Herant-lever. Die mij een opstel wees waarin de Redacteur van genoemd blad de geschiedenis van de dolantie in een paar krachtige uitdrukkingen weergaf.

Zij kwamen hierop neer: men was gaan doleren, omdat men gedwongen werd, ongelovigen tot het avondmaal toe te laten, en toen men deswege was afgest, als trouwe herders de kudde niet mocht prijsgeven.

Ik schrijf u naar aanleiding van deze, naar ik meen, niet voor het eerst gebezigde uitdrukkingen, om u eenige inlichtingen te vragen.

Ik meende mij te herinneren dat de geschiede- nis der dolantie in 't kort als volgt was:

a. Men weigerde als onderling sifting te nemen bij enkele predikanten, ten einde te beletten, dat zij hunne leerlingen tot het avondmaal toelieten. b. Toen deze predikanten hiervoor uit den weg gingen weigerde men de getuisschrijven af te geven, dat die leerlingen van goed zedelijk gedrag waren, ten einde te beletten dat zij in naburige gemeen- ten werden aangenomen.

c. Op deze lijn had men nog twee schreden ver- der kunnen gaan.

Men had de inschrijving kunnen weigeren en men had kunnen weigeren tot het avondmaal toe te laten, door de aldus aangenomen leden te censu- reren.

Maar, insteê hiervan, gaf de Kerkeraad die als zodanig onder de Kerkelijke besturen stond, den Kerkmeesters, die krachtens het bij vekeer niet onder de besturen stonden, zekere opdracht voor het geval men om deze weigering (a en b) ge- schort en afgest mocht worden en werd, bijge- volg, niet om die weigering maar om deze macht overgeschrijving geschort.

d. Geschort en afgest zijnde, bleef men niet bij de kudde, maar rondde zich van haar af, door te eischen dat alle plaatselijke Kerken op een ge- geven oogenblik zich en van de Besturen en van het Kerkverband zouden losmaken en te ver- kondigen dat zij, die dit niet deden, van hunne ambten enz. vervallen zouden worden verklaard.

Ik wilde u vragen of mijn geheugen mij soms parten speelt, in welk geval ik u voorstel nu nog tot de Kuddes terug te keeren.

Gij moet namelijk weten, dat ik het beginsel van de dolantie, zoals de Herant het poneert, heel mooi vind; even mooi als de werkelijkheid, zoals zij mij voor den geest staat, leelijk is.

20. Om in verband hiermede eene opmerking te maken:

Gesteld al eens dat in de Herant niet de histo- rische schrijver maar de advocaat aan het woord is, — een schilder kan de lucht zo zwart of helder maken als hij wil, — er is iets in mijn hart dat om de tijne onderscheidingen, die in het door mij hierboven gegeven relaas liggen opgesloten niet bekommert, er geen nota van neemt en in dit op- zicht volstrekt beginselloos is.

Ik kan mij namelijk zeer goed voorstellen, dat iemand die de roeping gevoelt zijne medemenschen ergens te brengen en hen niet gericd vindt in het gareel te loopen, hen behandelend, als de voer- man, die zijn paard uit de weide halende, het hier een handvol haver voorhoudt, enig en alleen om dat hij anders geen kans ziet hem te brengen, waar het wezen moet.

Deer dagen kwam een predikant bij mij, die mijn stukje in een der laatste nummers van de Guref. Kerk gelezen en daarin de onderscheiding tusschen losmaking van de Besturen en losmaking van het kerkverband gevonden had.

Hij wist blijkbaar niet hoe hij het met mij had. „Heeft Dr. Kuiper“ vroeg hij „niet het zelfde gezegd? Heeft hij de gemeente niet misleid, haar diets makende: u afscheidende van de Besturen, schiedt gij u niet van de Kerk?“ „Van de Kerk“ gaf ik ten antwoord, niet van

het Kerkverband, en zocht toen duidelijk te maken dat Dr. Kuiper c. s. eenvoudig die en die ge- meenten en die en die opieners feitelijk van de Kerk afsneed, dat de Kerk van Dr. K. bijgevolg niet was de Kerk zoals zij voor 1816, d. i. toen zij nog niet onder Besturen was gebracht bestond, maar wat hij voor de (Guref.) Kerk hield.

Om dit te doen verstaan, moest ik het onderscheid tusschen een privaet en een Kerkelijk oordeel ver- klaren. ... maar ik bemerkte reeds dat de belang- stelling niet veel verder ging dan de vraag: leidt dit of dat niet tot een tweede d. leantie.

Hij staat hierin, helaas! niet alleen.

Zou hierin ook verandering komen? Zie, waarde broeder! ik heb nu geen lust of tijd dieper in de kwesties in te gaan. Maar, indien de vroegere „Gereformeerden“ die later in dolantie gingen, even vast besloten waren geweest, dat die leer- meesters niet ten avondmaal gingen als zij het nu op hunne leerlingen voortzien hadden, zouden zij daadlijk hebben gevoeld: maar dan moet de tucht over de ambtsdragers weer bij de classis en later bij een Provinciale en Nationale Synode komen.

Weinu, wij moeten deze fout van Dr. K. c. s. goedmaken.

Met oordeel des onderscheids.

En daarom dezes eisch stellen.

Nog iets.

Het Kerkverband was al vóór de Dolantie ver- broken in Frascati.

Wij moeten het handhaven.

Dat is de weg.

Maar daartoe moeten deze zaken, d. i. de begin- selen, eens besproken worden.

Wanneer?

Waar?

Hebben wij de oproeping van het Comité te wachten?

Dit stuk is interessant, omdat er uit blijkt,

hoe men zijn eigen verleden vergeten kan, en

hoe men bijna twintig jaar later nog in pas weer

aan te vangen „bespreking“ heil kan gaan

zoeken.

Over de houding van Ds. Wijers te Batavia,

die ook ons bezorgdheid inboezemde, schrijft

Ds. Fernhout in de Utr. Kerkbode dit gematigd

advies:

Ds. W. vestigt de aandacht op drie zaken, die

den Kerken, zoo lief als haar de uitbreiding is van

Gods Koninkrijk, zeer ter harte moeten gaan.

Voorerst op het gevaar, dat er in het zelfstandig

arbeiden op Midden Java van verschillende Kerken

en Kerkengroepen, elk met een eigen arbeidsveld,

voor het werk der zending ligt. In de tweede plaats

op het gevaar van het opzicht en den steun van een

recht geordend kerkelijk leven bij de arbeiders op

ons zendingveld. En eindelijk op de ontloofing

van alle geestelijke verorging bij de Europeesche

christenen op Java.

In het eerste gevaar ligt metterdaad de schaduw-

zijde van de tegenwoordige wijze van arbeiden. De

zelfstandigheid van elke Kerk of Kerkengroep leidt

o, zoo licht tot verbodkelling, en kan zelfs aanlei-

ding geven tot ernstige botsing.

Van meest hebben de Kerken dito doort en.

Ongetwijfeld zouden ze dan ook, om dit gevaar

sooveel mogelijk te beperken, omtrent allerlei

onderdelen van den arbeid tot gemeenschappelijke

regeling gekomen zijn, zoo maar dat slechts

mogelijk ware geweest. Doch daartoe ontbrak de

noodige ervaring, en misten ze de vereischte ge-

gevens. Tot zulk een gemeene regeling kon het eerst

later komen, als de praktijk het noodige licht had

ontstoken over allerlei vraagstukken die nu nog in

't donker lagen.

Tenzij men het principieel veroordeelde Depu-

tatenstelsel behouden wilde, moest men het —

daar viel nu eenmaal niets aan te doen — voor-

loopig met een zoo goed als onbegrensd vrijheid

wagen.

Want natuurlijk gold ook voor deren arbeid

de regel van Art. 84 K. O. „Geen Kerk zal over

andere Kerken geen Dienaar over andere Dienaren

eenige heerschappij voeren.“ En ook Ds. W. zou

niet gewild hebben dat men dezen schriftuurlijken

regel op zijn hals moest leggen.

Zou men dan de leiding van den zendingsarbeid

hebben moeten geven in handen van de Kerken

te Batavia en te Soerabaja?

Ds. W. zal de laatste zijn om het te beweren.

In dat geval zou men ook de uitzending van die

naren aan de kerken van Batavia en Soerabaja

hebben moeten overlaten, en zou de taak der kerken

hier te lande er zich toe hebben moeten bepalen,

om deze beide kerken finantieel tot het zendings-

werk in staat te stellen.

Maar wie, die de krachten van Batavia en Soe-

rabaja kent, zal daar ook maar een oogenblik aan

denken?

Het moet dus zooals het ging.

En het ging. Niet zonder horten en stooten, t

is zoo. Maar bij een drietal arbeiders, in niet ge-

lukkige constellatie en onder de ongunstige

omstandigheden saamgekomen, laat zich dit licht

verklaren.

Het grootste gevaar echter zijn we, naar we ge-

looven, teva te boven.

Nu er allengs meer Dienaren komen, zal er meer

overleg zijn. En langzamerhand krijgen de kerken

nu reeds de gegevens voor een gemeenschappelijke

regeling, die ernstige botsingen voorkomt.

Ve zijn daarom niet zonder moed dat Ds. W.

de hal een beetje te vroeg heeft laten juichen.

Doch als we zijn schrijven, wel hebben begrepen,

is het nu ook juist niet over het gemis van eenheid

in den arbeid, maar veel meer over, kibbelucht

onder de arbeiders dat Ds. W. zich verontrust

blijkt het opschrift van zijn stukken vreest hij

dat het tusschen de Dienaren, de Onderwijzers aan

de Keucheniuschool en de Directeur geneesheer

van het Hospitaal met zijn helpers en helpsters, op

den duur niet boteren zal. Hij niet gevaar voor

„schrakel“ en vraagt zich met angst af, wie, als

de vonken smeulen gaan, het vuur tijdig zal kun-

nen blussen.

Hij meent, dat kan alleen de Kerk van Batavia.

Daarom moeten alle arbeiders en arbeiders zich

bij Batavia's gemeente voegen, en onder 't opzicht

van Batavia's Kerkeraad staan.

Deze kan dan, aanstands als er gekrakel ont-

staat, ambtelijk tusschenbeide komen en den vrede

herstellen.

Nu is stellig ook dit gevaar niet denkbeeldig.

Toch is het de vraag of br. W. het niet een

weinig donker inzi.